

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІКРОХРОНОЛОГІЇ ПОСЕЛЕНЬ КУКУТЕНСЬКО-ТРИПІЛЬСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ СПІЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ДЕМОГРАФІЧНИХ РОЗРАХУНКІВ

О. Колесников (кафедра культурології та археології НаУКМА)

1. Однією з парадигм як минулих, так і сучасних досліджень культури Кукутені-Трипілля є уявлення про практично одночасове функціонування всіх структурних елементів поселення. Зазначений підхід визначався наступними положеннями: а) короткий час існування поселень (до 100 років); б) структурна цілісність поселень у планіграфічному аспекті (особливо із круговою їх забудовою); з, як правило, відсутністю стратиграфічних пересічень решток будівель поселень (Бібиков, Массон та ін.). Вказані міркування лежать і в основі демографічних оцінок кількісного складу общин, що залишили поселення, коли у вигляді розрахункових використовуються практично всі будівлі. Наші останні дослідження трипільського поселення у с. Бернашівка (етап VII — CI) дозволяють по-новому поглянути на цю проблему.

2. На поселенні у с. Бернашівка (загальна площа — 12 га; рештки будівель розташувались вірогідно трьома напівколами відповідно топографії місцевості) було досліджено 8 залишків жител. Для шести з них було виділено по дві групи кераміки: а) фрагменти кераміки, яка використовувалась у вигляді будівельного матеріалу (відзначаючи час будівництва житла) і б) керамічний комплекс, що був знайдений на підлозі будівлі та фіксує час закінчення її існування. Порівняльний аналіз по формах кераміки і стилістичних особливостях розпису цих керамічних комплексів, як в межах однієї будівлі, так і поміж будівлями, дав наступні результати: перша фаза — будівництво й існування жител № 2, 3, 5, 6; друга — будівництво жител № 1, 4 та функціонування їх одночасно з частиною будівель першої фази (максимум) і третя фаза — існування тільки будівель № 1, 4. Отримані результати відповідають даним археомагнітного датування для решток будівель № 1, 3, 4, які ми маємо.

3. Проведений аналіз дозволяє намітити наступні висновки: а) час існування жител може значно не співпадати з часом функціонування поселення в цілому; б) загальна структура поселення (наприклад, колова) могла бути комбінованою, де функціонуючі та покинуті житла склали єдину планіграфічну систему. Можна припустити, що при демографічних розрахунках треба спиратися на показник не більший $2/3$ від загальної кількості решток жител поселення (тах). Крім того, треба визначити, що отримані резуль-

тати відносяться до поселення, яке в хронологічному відношенні розташовується на кордоні поміж двох етапів у розвитку культури (період динамічних змін). Для поселень, що відносяться до стаціонарних періодів культури (в межах одного типологічного етапу), треба більш уважно ставитися до археомагнітних даних, а при демографічних розрахунках вірогідна екстраполяція отриманих нами результатів.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Ю. Павленко (кафедра культурології та археології НаУКМА)

1. Традиційні методологічні підходи до історичного процесу, а саме — з позицій стадійності, полілінійності та цивілізаційної дискретності при аналізі соціо-культурного розвитку людства у його цілісності мають співвідноситися за принципом додатковості.

Кожен з них відбиває певні реалії цивілізаційного процесу, але, взятий окремо, не здатний відобразити його у цілому.

2. Цивілізаційний процес розпочинається з часів “неолітичної революції” (переходу до відтворюючого господарства) і проходить такі вузлові моменти, як формування племенних (по суті — протодержавних) органів влади і управління, виникнення перших цивілізацій і формування навколо них цивілізаційних ойкумен, “осьовий час” (який слід тлумачити не лише як “духовна революція”, а з висвітленням системних зрушень в економічній, соціальній, політичній та культурній сферах) та глобальні зрушення останніх століть, пов’язані з капіталізмом, індустріалізацією та світовою інтеграцією, що врешті-решт призвело до утворення всесвітньої макроцивілізаційної системи ХХ ст.

3. Концепція полілінійності розвитку людства передбачає не лише обґрунтування тези щодо принципової розбіжності західного та східного шляхів еволюції, а й пояснення причин унікальності поступу суспільств східного та західного типу, коріння чого простежується до неолітичної доби.

4. Доводиться, що для розуміння соціо-культурного розвитку окремих цивілізацій їх характеристика у системі координат стадійності та полілінійності є необхідною, але не вичерпною, оскільки кожна цивілізація є унікальною, самодостатньою системою з власною неповторною ціннісно-парадигмальною природою. Окрема цивілізація виступає авто-